

Indikaatorite „Mahetoodanguna müüdavate mahetoodete osa“ ja „Ettevõtjatulu“ analüüs 2006. a andmetel, aruande lühikokkuvõtte 2007.

Tellija: Põllumajandusuuringute Keskus
Töö teostaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus
Tartu 2007

Sissejuhatus

2007. aasta uuringu raames jätkati indikaatorite „mahetoodanguna müüdavate toodete osakaal“ ja „ettevõtjatulu“ jaoks andmete kogumist. Andmed koguti 2006. aasta kohta. Sarnane uuring viidi läbi ka 2004., 2005. ja 2006. aastal.

Indikaatori „mahetoodanguna müüdavate toodete osa“ jaoks andmete kogumiseks intervjueriti 35 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ettevõtet, saadeti küsimustik kõigisse ettevõttesse, kellel oli 2006. aasta seisuga õigus müüa oma toodangut viitega mahepõllumajandusele, intervjueriti seitset mahenõustajat ja kõigist maakondadest vähemalt ühte maheinspektorit.

Indikaatori „ettevõtjatulu“ jaoks andmete kogumiseks intervjueriti 35 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ja 21 keskkonnasõbraliku tootmise (KST) eest toetust saavat tootjat.

Andmete analüüsil kasutati lisaks tootjate käest kogutud andmetele mahepõllumajanduse registri (Taimetoodangu Inspeksiooni) ja PRIA andmeid.

Siinkohal rõhutavad töö teostajad, et intervjueritud tootjate väikese valimi ja andmete kogumise suhteliselt lühikese aegrea tõttu ei saa käesolevas aruandes toodud andmete alusel kaugeleulatuvaid järeldusi tootjate majandustulemuste kohta (eriti tootmistüübiti) teha.

Lisaks käesolevale aruandele teostati ka 2003. ja 2006. aasta andmete võrdlev analüüs.

Materjal ja meetodika

Indikaator „Mahetoodanguna müüdavate mahetoodete osa“

Mahetoodangu müük mahetoodanguna tähendab toodangu müümist kas kirjaliku või suulise viite abil selliselt, et toodangu ostjat on teavitatud, et tegemist on mahetoodanguga. Kirjalikuks viiteks on viide tootel mahe- või ökoloogilisele põllumajandusele ja/või ökomärk tootel või müügikohas. Suuliseks viiteks loeti seda, kui info toodangu omaduste kohta jõuab lõpptarbijani, (st kui näiteks müüakse tavatapamajja, siis seda ei arvestata suulise viitena).

Lisaks mahetoodanguna realiseeritava toodangu osakaalule kogumüügist koguti taustandmetena ka infot toodangu realiseerimiskanalite kohta, uuriti mahetoodangu viiteta müümise põhjuseid ja seda, mis aitaks kaasa viitega müüdüd toodangu osa suurenemisele.

Analüüsis kasutati 34 intervjueritud mahepõllumajandustootja andmeid. Lisaks saadi andmeid postiküsitlusele vastanutelt. Mahetootjatele saadeti postiküsitluse valimi koostamisel oli aluseks mahepõllumajanduse register. Küsimustik saadeti vaid tootjatele, kellel oli 2006. aastal õigus müüa oma toodangut viitega mahepõllumajandusele.

Küsimustik saadeti 762 tootjale, sellele vastas 263. Analüüsil arvestati 202 tootjaga, sest ülejäänud kas ei turustanud oma toodangut ja ei saanud seega suurele osale küsimustest vastata või olid jätnud osadele analüüsiks vajalikele küsimustele vastamata. Taustandmete saamiseks intervjueriti mahenõustajaid ja -inspektoreid.

Käesolevas lühikokkuvõttes on tulemused sarnaselt eelmiste aastate analüüsi tulemustega esitatud eraldi intervjueritud ja postiküsitlusele vastanud tootjate kohta.

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004-2006 HINDAMINE

Indikaator „Ettevõtjatulu“

Mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevate ja keskkonnasõbraliku tootmise toetust taotlenud põllumajandustootjate põllumajanduslikust ettevõtlusest saadud tulude analüüsimiseks koguti käesolevas uuringus andmeid põllumajandussaaduste müügist saadud sissetulekute ja tootmiskulude kohta, samuti tootja ja tema pereliikmete tööga hõivatusel kohta põllumajandustootmises.

Analüüsivad andmed on välja toodud kogu valimi keskmisena ja valimi suuruse alusel võimalikuks osutunud tootmistüüpide kohta. Mahetootmisega tegelevate tootjate tulutaseme hindamisel tehti analüüs (ja võrdlus eelneva aastaga) 34 tootja andmete põhjal, sest üks varem uuringus olnud tootja tuli asendada.

Nii mahe- kui tavatootmise puhul eraldati segatootmise, piimatootmise ja taimekasvatuse tootmistüüp. Mahetootmise puhul on eraldi välja toodud ka loomakasvatuse tootmistüüp, mis sisaldab lamba- ja lihavesikasvatusega tegelevaid tootjaid. Siiski tuleb arvestada, et kõigi nende gruppide valim on liiga väike, et teha põhjalikke järeldusi. Taimakasvatuse hulka on arvatud ka aiandustootjad.

Tootmistulemuste hindamiseks on käesolevas uuringus kasutatud näitajaid „kasum“ ja „arvestuslik kasum“. Viimase kalkuleerimiseks on toodangu müügist saadud sissetulekust ja tootmisele suunatud toetustest lahutatud tootmiskulud, mille hulka on kalkuleeritud ka arvestuslik tasustamata peretöäjõu kulu. Tasustamata (pere)töäjõu palgakulud on arvestatud põllumajanduse 2006.a keskmisel palgatasemel koos kaasnevate maksudega. Arvestuse aluseks oleva aasta tööjõuühiku (ATÜ) suurus põhineb Eesti Statistikaameti poolt kasutataval 1800 tunnil aastas.

Üheks analüüsitud näitajaks on ka teostatud investeeringute tase. Välja on toodud tootjate poolt 2006. a tehtud investeeringute jagunemine ning tootjate arvamused selle kohta, kas investeerimisvõimalused on paranenud.

Valimi üldiseloostus

Mahetootjad

Suuliselt *intervjueeriti* 35 mahetootjat kaheksast maakonnast (Harju, Hiiu, Lääne, Lääne-Viru, Tartu, Pärnu, Põlva, Valga). Seoses ühe valimis olnud ettevõtte asendamisega kasutati andmete analüüsis vaid 34 tootja andmeid, kellelt oli andmeid kogutud ka 2005. aasta kohta.

Tootmistüübiti jagunesid tootjad järgmiselt: 38,2% (13 ettevõtet) olid loomakasvatustüübist (sh 4 lihavesi-, 5 piimakarja-, 3 lambakasvatus ja üks mesindus), 32,4% (11 ettevõtet) taimekasvatustüübist (sh 4 peamiselt teravilja- ja kartuli-, 3 köögivilja-, 2 marja- ning 2 maitse- ja ravimtaimede kasvatus) ja 29,4% (10 ettevõtet) segatüübilise tootmisega. Põhitüübiti sarnane jaotus on ka valimis olevatel tavatootjatel (vastavalt 38% loomakasvatus, 29% taimekasvatus ja 33% segatootmine). Andmete analüüsimisel on piimatootmise tüüp analüüsitud loomakasvatustüübist lahus.

Postiküsitlusele vastanud tootjatest analüüsiti 202 tootjat, kes jagunesid tootmistüübiti järgmiselt: loomakasvatus 46%, segatootmine 27,7% ja taimekasvatus 26,3%.

Maakasutus oli nii intervjueeritud kui postiküsitlusele vastanud tootjate puhul suhteliselt sarnane Eesti mahetalude keskmise maakasutusega.

Loomi pidas 2006. aasta lõpu seisuga intervjueeritud tootjatest 27 (79,4%), neist 21 (77,8%) kasvas loomi mahepõllumajanduslikult ja kuus tavaloomadena. Postiküsitlusele vastanutest pidas loomi 2006. aasta lõpu seisuga 76,7%, neist 56,1% kasvas loomi mahepõllumajanduslikult, 36,8% pidas tavaloomadena ning 7,1% pidas nii mahe- kui tavaloomi.

KST toetuse taotlejad

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004-2006 HINDAMINE

Küsitleti 21 keskkonnasõbraliku tootmise toetust taotlenud põllumajandustootjat seitsmest maakonnast (Harju, Hiiu, Lääne-Viru, Põlva, Pärnu, Tartu, Võru).

Kaheksa (38% küsitletutest) ettevõtet kuuluvad loomakasvatustüüpi (neist kuuel peamine tootmissuund piimakarja- ja kahel lambakasvatus), seitse ettevõtet (33%) segatüüpi ja kuus (29%) taimekasvatustüüpi (k.a üks köögivilja- ja üks marjakasvataja). Jaotus tüübiti on sarnane valimis olevate maheettevõtete jaotusega.

KST tootjate keskmine maakasutus on väiksem kui intervjueeritud mahetootjatel. Samas on neil aga rohumaade osa oluliselt väiksem ja teravilja osa suurem kui mahetootjatel.

Tulemused ja arutelu

1. Indikaator „Mahetoodanguna müüdavate mahetoodete osakaal”

Toodangu turustuskanalid

Kõige sagedamini kasutatav müügikanal oli talust otse tarbijale müük. Seda kasutas vähemalt osa oma toodangu müümiseks 73,5% *intervjueeritud* mahepõllumajandustootjatest. Rohkem kui pooled (52,9%) tootjad kasutasid ühe müügikanalina tavatoodanguna töötlejale/tööstusele müümist, otse kliendile koju müüs 26,5% tootjatest.

Otse talust müük oli kõige suuremale hulgale *intervjueeritud* mahetootjatest ka kõige olulisemaks müügikanaliks (olulisim kanal 32,4%-le tootjatest). Tööstusse tavatoodanguna müük oli olulisim 26,5% jaoks, võrdselt 8,8% jaoks aga müük tavatoodangu kokkuostjale/vahendajale, turul ise ja ökopoodi. Erinevalt eelmistest aastatest on olulisemate kanalite hulka lisandunud ökopood. Samuti on võrreldes 2005. aastaga muutunud otse talust müük olulisemaks kui müük toiduainetööstusesse tavatoodanguna.

Postiküsitlusele vastanud tootjate puhul olid kolm kõige levinumat turustuskanalit samad (kuigi erinevas järjekorras).

KST tootjatest kasutas otse talust müüki vähemalt osa oma toodangu müümiseks 61,9% *intervjueeritud* tootjatest, järgnes müük tööstusele/töötlejale (52,4%). Suhteliselt paljud (23,9%) müüsid ka ise turul. Kõige olulisemad turustuskanalid olid seejuures müük tööstusele/töötlejale (38,1%) ja otse talust müük (33,3%).

Teine turustuskanaleid puudutav küsimus oli seotud tulevikus eelistatava turustuskanaliga.

Kõige sagedamini mainisid *intervjueeritud* mahetootjad ühe soovitud turustuskanalina otse talust müüki (nimetas 70,6%). Järgnesid müük mahetoodangu töötlejale (61,8%) ja müük mahetoodete kokkuostjale/vahendajale (50%). Võrreldes 2005. aastaga eelistatakse otse talust müüki rohkem kui müüki mahetoodangu töötlejale.

Postiküsitlusele vastanud tootjate eelistused olid sarnased. Kõige sagedamini mainiti tulevikus eelistatava turustuskanalina otse talust müüki (83,9% vastanutest), sellele järgnesid mahetoodangu kokkuostjad/vahendajad (65,2%) ja mahetöötled (61,5%).

Intervjueeritud KST tootjad mainisid kõige sagedamini ühe soovitud turustuskanalina müüki tööstusele (55%). Järgnesid müük otse talust (45%) ja kokkuostjale (30%). Kõige olulisemaks peeti samuti müüki tööstusele, sellele järgnes otse talust müük.

Takistused soovitud turustuskanalite kasutamisel

Peamiste takistustena soovitud müügikanali valikul töid *intervjueeritud* mahetootjad välja kokkuostjate, töötlejate ebasoodsa hinnapoliitika (41,2% vastanud tootjatest). Kaugust sihtturust ja mahetööstuse puudumist mainis mõlemat 32,4% vastanutest. Seadusandlusest tulenevate nõuete täitmise raskust mainis 29,4% ja väikseid koguseid 26,5%. Kuuel tootjal probleeme soovitud müügikanali kasutamisega ei ole. Siin on tegemist ebaloogilise tulemusega, sest kõige olulisema takistusena mainitud põhjust nimetavad peamiselt loomakasvatatajad, kes tunnustatud maheliha ja – piimatööstuste puudumise tõttu ei saa oma toodangut mahedana müüa ja seega ka

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004-2006 HINDAMINE

mahetoodanguna müümise hinnapoliitikat hinnata. Tavatööstuse puhul ei saagi eeldada, et need mahetoodangu eest kõrgemat hinda maksaksid.

Postiküsitlusele vastanutest tõi kõige rohkem tootjaid (58,1%) ühe põhjusena välja toodangu vähesuse, järgnesid kokkuostjate, töötajate ebasoodne hinnapoliitika (53,6%) ja kaugus sihtturust (37,4%). Sarnaselt intervjueeritud tootjatega tuleb märkida, et kokkuostjate ja töötajate ebasoodsa hinnapoliitika nimetanutest 2/3 müüsid valdavalt vaid liha ja piima ning seega ei saa mahetööstuste puudumisel ka kõrgemat hinda saada.

Viidete kasutamine mahepõllumajanduslikult toodetud toodangu müümisel

Intervjueeritud tootjatest ei viita toodangu müügil mahepõllumajandusele 20,6%. Viidete kasutamist ja viitega müüki puudutavad tulemused on esitatud osakaaluna nendest tootjatest, kes mahepõllumajandusele viitasid.

Endiselt on *intervjueeritud* tootjate seas kõige levinumaks viiteks suuline viide, mida kasutab ühe viitamisviisina 74,1%. Kirjalikku viidet (kontrollitud mahe- või ökoloogilisest põllumajandusest) tootel kasutab 29,6% ja ökomärki tootel 22,2%. Järgnevad ökomärk müügikohas, märke ostu-müügilepingul/saatelehel ja kirjalik viide müügikohas.

Suuline viide oli kõige olulisemaks viitamisviisiks 55,6% intervjueeritud tootjatest, sellele järgnes ökomärk tootel (22,2%). Need olid kõige olulisemad ka 2005. aastal.

Aastate võrdluses on näha, et suurenenud on öko/mahemärgi kasutamine – kui 2004. aastal kasutas mahemärki 21% viidet kasutavatest tootjatest ja 2005. aastal 28%, siis 2006. aastal oli ökomärgi kasutajaid juba 37%.

Postiküsitlusele vastanud tootjatest ei viidanud mahepõllumajandusele 23,6%. 90,8% mahepõllumajandusele viidanud tootjatest kasutas ühe viitamisviisina suulist viidet, 23,3% kasutas ökomärki tootel ja 21,7% kirjalikku viidet tootel. Kirjalikku viidet mahepõllumajandusele müügikohas kasutas 17,5%, ökomärki 15% tootjatest.

Mahepõllumajanduslikult toodetud toodangu viitega müük

Intervjueeritud tootjad müüsid (kogu müügimahtu arvestades) enamuse köögiviljadest, samuti marjadest ning maitse- ja ravimtaimedest viitega mahepõllumajandusele. Teraviljadest müüdi viitega üsna väike osa (nisu 40,3% ja oder 12,8%), seejuures kaer ja rukis müüdi mahepõllumajandusele viitamata, samuti raps. Loomakasvatustoodangust müüdi mahedana munad ja mesi, samuti tõuloomad. Samuti müüdi viitega suurem osa elusveistest. Ka ligi pool lihaks müüdavatest veistest müüakse viitega mahepõllumajandusele.

Ülaltoodud info puhul tuleb arvestada, et mitmete toodanguliikide puhul on tegemist vaid mõne üksiku tootjaga, kes neid toodanguliike üldse toodavad ja müüvad. Seetõttu ei saa neid andmeid kogu Eestile üldistada. Samuti sõltub viitamine olulisel määral müügikanalist, mis võib ka ühe tootja puhul aastati oluliselt erineda. Seetõttu võib ka viitega müügi osa olla aastati väga erinev.

Postiküsitlusele vastanute puhul polnud võimalik andmeid müügimahtu alusel analüüsida. Allpool esitatud andmed on esitatud osakaaluna kogu vastavat toodangugruppi müünud tootjate arvust. Kogu toiduteravilja müüs mahedana 28% ja söödateravilja 42,1% tootjatest. Üldse ei viidanud teravilja müügil vastavalt 32% ja 23,7% tootjatest. Kogu kartuli müüs mahedana 32,4% ja kogu köögivilja 44,4% tootjatest, üldse ei viidanud vastavalt 13,2% ja 8,3%. Ka puuvilja ja marjade puhul on kogu toodangu mahedana müüjate osa 30-40%, neid, kes üldse ei viita on 10-20%. Loomakasvatustoodangust müüsid pooled tootjatest kogu mee mahedana. Veiseid lihaks müüs mahedana 25,7% tootjatest. Kogu munatoodangu müüs mahedana 34,8%, üldse ei viita munade müügil vaid 8,7%.

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004-2006 HINDAMINE

Siin tuleb mainida, et postiküsitlusele vastanute puhul polnud võimalik küsitluse anonüümsuse tõttu kontrollida, kas neil tegelikult vastav toodanguliik tunnustatud oli. Probleemaatilised toodanguliigid on ilmselt mesi ja munad, mis on paljudel tootjatel tunnustamata, kuigi muud loomakasvatussuunad on tunnustatud. Intervjueeritud tootjate puhul kontrolliti viitamisõigust maheregistrist.

Mahetoodangule viitamata müümise põhjused

Oma toodangu müügil viitab alati mahepõllumajandusele 12% *intervjueeritud* tootjatest. Peamiseks põhjuseks, miks mahetoodangut müüakse viiteta mahepõllumajandusele (st tavatoodanguna), on mahetoodangu töötajate (sh tapamaja) puudumine. Seda nimetas olulise tegurina 83,3% intervjueeritud tootjatest. Mahetoodangu kokkuostjate puudumine oli olulise tegurina mainitud 66,7% ja hinnavahe puudumine võrreldes tavatoodanguga 63,3% puhul.

Ka *postiküsitlusele* vastajad tõid esimese kolme põhjusena välja samad põhjused, mis intervjueeritud tootjadki (küll mitte samas järjekorras). Kõige rohkem mainiti mahetoodangu kokkuostjate (75,4% vastanutest) ja töötajate puudumist (67,7%) ning hinnavahe puudumist (58,7%) võrreldes tavatoodanguga, järgnevad liiga väikesed müügikogused (50,9%) ja liiga ranged seadusandlikud nõuded töötlemisele (49,1%).

Tegurid, mis soodustaksid toodangu müüki mahedana

Kõige enam mahetoodangu müüki soodustavaks teguriks on *intervjueeritud* tootjate arvates mahetoodangu töötlemise arenemine, mida mainis kindlasti soodustava tegurina 85,3% tootjatest, järgnesid tarbijate ostujõu kasv (67,6%) ja tarbijate teadlikkuse kasv (61,8%).

Postiküsitlusele vastanud peavad peaaegu võrdselt oluliseks ühistegevust, tarbija ostujõu kasvu, tarbijate teadlikkuse kasvu ja kõrgemat hinda, samuti mahetöötlemise arenemist.

2. Indikaator „Ettevõtjatulu“

Mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevate majapidamiste majandustulemused

Sissetulekute struktuur

Põllumajandustootmisest saadav sissetulek (k.a toetused) moodustas valimis olevate majapidamiste sissetulekutest keskmisena 58,4% (aritmeetiline keskmine), 11,8% said kogu sissetuleku ainult põllumajandustootmisest (sh toetused).

Põllumajandustootmise sissetulekute struktuuri analüüsil on arvestatud müügitulu kokku kõigi põllumajandussaaduste müügist, sõltumata sellest, kas see oli toodetud mahe- või tavapõllumajandusliku toodanguna. Kõigi tootjate keskmisena moodustas 2006. aastal põllumajandussaaduste müügist saadud sissetulek 39,0% ning toetused 61,0% põllumajanduslikust kogusissetulekust. 2005. aastal olid need osakaalud valimi keskmisena praktiliselt samad, vastavalt 39,3% ja 60,7%.

Müügitulu osa kogusissetulekust oli 2006.a suurim (48,4%) piimatootmise tüübi puhul, mis on sarnane eelnenud aastaga (50,2%). Tootjate individuaalseid andmeid vaadeldes on näha suur varieeruvus sissetulekute struktuuris kõikides tootmistüüpides. Varieeruvust suurendab osade tootjate mahepõllumajandustoetusest ilmajäämine.

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004-2006 HINDAMINE

Toetuste struktuur

Toetuste struktuuris on suurima osakaaluga mahepõllumajandustoetus, moodustades 38,8% toetuste kogusummast. 2005.a moodustas see 45,2%. Osakaalu vähenemise peamiseks põhjuseks on eelnimetatud probleemid toetustega.

Selle asjaolu tõttu pole mõttekas ka tootmistüüpide omavaheline võrdlemine, sest väikese valimi tõttu võib erinevuste üheks põhjuseks olla ka see, millises tüübis on rohkem tootjaid, kes mõningaid toetusi ei saanud.

Kasum

Kasumi kujunemisel on ka 2006.a andmetel olnud oluliseks mõjuteguriks toetused, sh mahepõllumajandusliku tootmise toetus. Tootmiskahtude erinevuse tõttu on andmed esitatud põllumajandusmaa hektari kohta.

2005.a tulemustega võrreldes on keskmine kasum hektari kohta langenud kõigis tüüpides, v.a taimekasvatuse. Taimekasvatustootjate keskmisena esitatud kasumi suurenemise põhjustas müügitulu ja muude toetuste kasv võrreldes eelnenud aastaga.

Valimi keskmisena jäi kasum (arvestuslikke peretööstajate kulud arvestamata) ka ilma mahetoetuseta positiivseks. Kui aga kasumist lahutada kõik toetused, jäädaks valimi keskmisena kahjumisse.

Lisaks eelnevale kalkuleeriti pereliikmete arvestuslikke tööstajate kulud arvesse võttes ka arvestuslik kasum. Toodangu müügist ja toetustest saadud sissetulekud katsid lisaks muudele tootmiskuludele loomakasvatuse ja piimatootmise tüübi tootjate keskmisena ka peretööstajate kulud.

Taimekasvatustootmise (sh aianduse) ja segatootmise puhul oli aga tasustamata tööstajate kulude suurus hektari kohta sellisel tasemel, et müügitulu ja toetused ei katnud tootmise kogukulud.

Tootjate loikes oleks arvestuslikke peretööstajate kulud arvestades kahjumis 18 ettevõtet 34-st. Juhul kui mahetoetust ei saadaks, lisanduks veel kaheksa tootjat.

Investeeringud põhivarasse

Investeeringuid tegi 2006.a 58,8% intervjuueeritud mahetootjatest. Investeeringuid mahus üle viiekümne tuhande krooni tegi 41,2% tootjatest. Investeeringuid ei teinud 2006.a üldse 41,2%, 2005.a oli nende osa 45,7%.

Investeeringute tase põllumajandusmaa hektari kohta ulatus investeeringuid teinud majapidamistes 209 kr/ha kuni 4516 kr/ha. Viie tootja investeeringute tase ületas 2500 kr/ha, veel kaheksal üle 1000 kr/ha, ning kuuel jäi 200 ja 700 krooni vahele kasutatava põllumajandusmaa hektari kohta.

Peamiselt finantseeriti investeeringuid omavahenditest (75% nendest, kes investeeringuid tegid), viiel juhul (25%) liisingu või laenuga.

Tootmistüüpide võrdluses selgub, et rohkem on investeeringuid teinud tootjate hulgas piimatootmise ja loomakasvatusega tegelevaid tootjaid. Samuti on nende poolt tehtud investeeringud rahaliselt suuremas mahus.

Kuna ainult ühe aasta andmete põhjal järelduste tegemine investeerimisvõime kohta pole põhjendatud, on investeeringute teemat põhjalikumalt käsitletud 2003. ja 2006. a võrdlevas analüüsis.

Keskkonnasõbraliku tootmisega (KST) tegelevate majapidamiste majandustulemused

Sissetulekute struktuur

Põllumajandustootmisest saadud sissetulekud moodustasid 2006.a keskmiselt 63,4 % KST majapidamiste sissetulekutest. Valimi keskmisena oli olulisimaks põllumajandustootmise

EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2004-2006 HINDAMINE

sissetulekuks toodangu müügist saadud sissetulek (68,8%), keskkonnasõbraliku tootmise toetuse osakaal oli vaid 8,1% ning ülejäänud toetuste osakaal 23,1%. Kahele KST tootjale ei määratud 2006.a keskkonnatoetust, mis mõjutab esitatud tulemusi.

Toetuste struktuur

Suurima osa (30,8%) toetustest moodustas KST tootjate keskmisena 2006.a ühtne pindalatoetus. Keskkonnatoetuse osa oli valimi keskmisena 25,8%. Suur osa oli ka veisetoetustel (12,4%) ja põllukultuuri kasvatamise täiendaval otsetoetusel (11%). Piima- ja segatootmistüübis suurt osakaalu omavaid elatustalu ja nõuetega vastavusse viimise toetusi taimekasvatustüübi ettevõtted ei saanud.

Kasum

Valimi keskmisena ja ka tootmistüüpide keskmisena on arvestuslikku peretööstuse kulu arvesse võtmata 2006.a tulemuseks kasum. Võrreldes 2006.a andmeid eelnenud aasta tulemustega, selgub et kasum (arvestuslike peretööstuse kulud arvestamata) hektari kohta on vähenenud nii piima- kui segatootmisega tegelevates majapidamistes, kuid taimekasvatustootjate keskmisena kasvanud. Kui 2005.a jäänuks piimatootmistüübi tootjate keskmised tulemused ka toetusteta positiivseks, siis 2006.a andmetel on tulemused toetusteta kõigi tootmistüüpide keskmisena negatiivsed.

Vaadeldes üksikute tootjate andmeid, oleks KST toetuse puudumine muutnud positiivse tulemuse negatiivseks vaid ühe tootja puhul. Kõiki toetuseid saamata oleks kahjumis kokku kümme tootjat (47,6%). Ka toetuste saamisel oli viis KST tootjat 2006.a kahjumis.

Lisades tootmiskuludesse ka arvestuslikud peretööstuse kulud (põllumajandussektori 2006.a palgatasemel) selgub, et piimatootmise tüübis on sissetulekute ja kulude tase peaaegu võrdne. Segatüübi tootjate keskmisena ei kata sissetulekud tootmiskulude ja peretööstuse arvestuslike tööstuskulude summat. Kogu valimi keskmisena on seetõttu tulemuseks arvestuslik kahjum. Ka üksikute tootjate andmete põhjal võib öelda, et osa peretööstuse kuludest jääb suurel osal tootjatest katmata.

Investeeringud põhivarasse

Investeeringuid tegi 61,9% tootjatest. Neist 85% kasutasid rahastamiseks omavahendeid, ülejäänud liisingut. Investeeringutoetusi ei saanud. Investeeringute maht põllumajandusmaa hektari kohta ulatus 134 kr/ha – 8700 kr/ha.

Kuna ainult ühe aasta andmete põhjal järeltule tegemine investeerimisvõime kohta pole põhjendatud, on investeeringute teemat põhjalikumalt käsitletud 2003. ja 2006. a võrdlevas analüüsis.